Anna Blumczyńska

Wybrane definicje z ustawy Prawo o ruchu drogowym i ustawy o drogach publicznych

Słupsk 2015
Szkoła Policji w Słupsku

Materiał dydaktyczny opracowany w Szkole Policji w Słupsku do użytku wewnętrznego Policji – może być reprodukowany przez policjantów przygotowujących się do realizacji zadań służbowych. Materiału nie wolno reprodukować ani wykorzystywać w innych celach lub dla innych podmiotów zewnętrznych bez zgody Wydawcy.

Według stanu prawnego na luty 2015 r.

Wydawnictwo Szkoły Policji w Słupsku
Redakcja tekstu i redakcja techniczna: Grażyna Szot
Grafika i projekt okładki: Marcin Jedynak

Szkoła Policji w Słupsku, 76–200 Słupsk, ul. Kilińskiego 42
www.slupsk.szkolapolicji.gov.pl
e-mail: spslupsk@slupsk.szkolapolicji.gov.pl
Słupsk 2015

Spis treści

Wstęp 5
1. Droga 7
2. Droga publiczna 12
3. Droga wewnętrzna 13
4. Skrzyżowanie 15
5. Pieszy 21
6. Kierujący 22
7. Kierowca 23
8. Szczególna ostrożność 24
9. Zatrzymanie pojazdu 27
10. Postój pojazdu 28
Wykaz rycin 29
Bibliografia 30

Wstęp

Artykuł 2 *Ustawy z dnia 20 czerwca 1997 r. Prawo o ruchu drogowym* zawiera katalog definicji używanych w ustawie. Nie bez znaczenia jest fakt, że zostały one umieszczone na początku aktu prawnego, gdyż ich znajomość gwarantuje prawidłowe zrozumienie znaczenia i obowiązywania poszczególnych przepisów określonych w dalszych częściach ustawy.

W pierwotnej wersji ustawy Prawo o ruchu drogowym pojęć określonych w tzw. słowniczku było zdecydowanie mniej. Ustawę nowelizowano ponad 100 razy. Zabiegi nowelizacyjne dotyczyły również art. 2. Pojęcia były aktualizowane i uściślane, gdyż niektóre z nich poprzez swoją niesprecyzowaną budowę przysparzały wielu problemów interpretacyjnych. Z czasem do art. 2 wprowadzano nowe pojęcia dostosowane do obowiązujących przepisów oraz czasów. Obecnie ustawa zawiera 83 definicje. Te, które są przedstawione poniżej, interpretowane są na podstawie różnych komentarzy. Omawiając niektóre z nich, nawiązano do przepisów *Ustawy z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych*, która precyzuje i rozszerza znaczenie pojęć. Wybrane dla potrzeb użytkownika niniejszej publikacji definicje mają szczególne znaczenie, gdyż pozwalają na prawidłową interpretację innych przepisów szczegółowych.

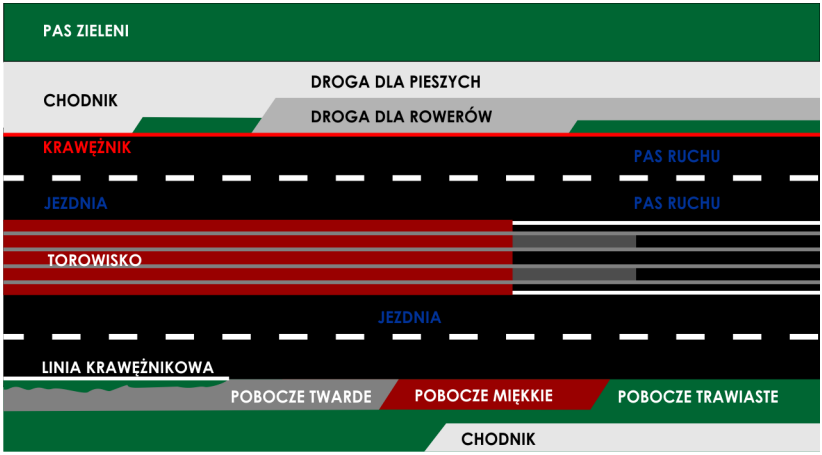
Opracowanie przeznaczone jest przede wszystkim dla słuchaczy szkolenia zawodowego podstawowego realizowanego przez Szkołę Policji w Słupsku. Przybliżenie zagadnień związanych z ruchem drogowym, a ściśle z wybranymi definicjami ustawy Prawo o ruchu drogowym i ustawy o drogach publicznych, pomoże w odpowiednim interpretowaniu przepisów, a tym samym pozwoli na poprawne i właściwe realizowanie zadań związanych z bezpieczeństwem ruchu drogowego.

1. Droga

droga – to wydzielony pas terenu składający się z jezdni, pobocza, chodnika, drogi dla pieszych lub drogi dla rowerów, łącznie z torowiskiem pojazdów szynowych znajdującym się w obrębie tego pasa, przeznaczony do ruchu lub postoju pojazdów, ruchu pieszych, jazdy wierzchem lub pędzenia zwierząt

ustawa Prawo o ruchu drogowym, art. 2 pkt 1

Definicja jednocześnie wskazuje elementy drogi.

Ryc. 1. Elementy składowe drogi

W dalszej części „słowniczka" ustawodawca szczegółowo opisuje przeznaczenie każdej ze składowej drogi.

jezdnia – to część drogi przeznaczona do ruchu pojazdów; określenie to nie dotyczy torowisk wydzielonych z jezdni

ustawa Prawo o ruchu drogowym, art. 2 pkt 6

ustawa Prawo o ruchu drogowym, art. 2 pkt 8

pobocze – to część drogi przyległa do jezdni, która może być przeznaczona do ruchu pieszych lub niektórych pojazdów, postoju pojazdów, jazdy wierzchem lub pędzenia zwierząt

ustawa Prawo o ruchu drogowym, art. 2 pkt 9

chodnik – to część drogi przeznaczona do ruchu pieszych

ustawa Prawo o ruchu drogowym, art. 2 pkt 5

droga dla rowerów – to droga lub jej część przeznaczona do ruchu rowerów, oznaczona odpowiednimi znakami drogowymi; droga dla rowerów jest oddzielona od innych dróg lub jezdni tej samej drogi konstrukcyjnie lub za pomocą urządzeń bezpieczeństwa ruchu drogowego

W przepisach ustawy Prawo o ruchu drogowym brak definicji **„droga dla pieszych”**, jednak w analogii do definicji drogi dla rowerów można stwierdzić, że jest to droga lub jej część przeznaczona dla pieszych, oznakowana odpowiednimi znakami drogowymi.

Definicję drogi zawiera również **ustawa o drogach publicznych**.

ustawa o drogach publicznych, art. 4 pkt 2

droga – to budowla wraz z drogowymi obiektami inżynierskimi, urządzeniami oraz instalacjami, stanowiąca całość techniczno-użytkową, przeznaczona do prowadzenia ruchu drogowego, zlokalizowana w pasie drogowym

ustawa o drogach publicznych, art. 4 pkt 1

pas drogowy – to wydzielony liniami granicznymi grunt wraz z przestrzenią nad i pod jego powierzchnią, w którym są zlokalizowane droga oraz obiekty budowlane i urządzenia techniczne związane z prowadzeniem, zabezpieczeniem i obsługą ruchu, a także urządzenia związane z potrzebami zarządzania drogą

W ustawie o drogach publicznych mamy też sprecyzowane pojęcie, którego znaczenia nie znajdziemy w ustawie Prawo o ruchu drogowym.

ustawa o drogach publicznych, art. 4 pkt 4

torowisko tramwajowe – to część ulicy między skrajnymi szynami wraz z zewnętrznymi pasami bezpieczeństwa o szerokości 0,5 m każdy

ulica – to droga na terenie zabudowy lub przeznaczonym do zabudowy zgodnie z przepisami o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, w której ciągu może być zlokalizowane torowisko tramwajowe

ustawa o drogach publicznych, art. 4 pkt 3

Jak wskazują definicje zawarte w obu ustawach, droga to nie tylko obszar z wymienionymi elementami, po których odbywa się ruch, to także urządzenia i obiekty inżynierskie związane ściśle z organizacją ruchu, będące przy drodze oraz nad nią. Zaznaczyć jednak trzeba, że poszczególne elementy drogi nie muszą występować łącznie. Wszystko zależy od klasy, do jakiej przynależy dana droga.

Zanim droga zostanie przekazana do użytku publicznego, musi wcześniej przejść procedurę ustalenia organizacji ruchu. Niezbędne jest więc określenie odpowiedniego oznakowania pionowego i poziomego, zastosowanie i umiejscowienie sygnalizacji świetlnej, urządzeń zapewniających bezpieczeństwo kierującym, określenie granic obszarów zabudowanych, stref zamieszkania, jak również wyznaczenie miejsc do zatrzymania i postoju pojazdów, przejścia dla pieszych itp.

Wymagania użytkowe i techniczne, jakim powinny odpowiadać drogi przeznaczone do użytku publicznego poszczególnej klasy, określone są w *Rozporządzeniu Ministra Transportu i Gospodarki Morskiej z dnia 2 marca 1999 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać drogi publiczne i ich usytuowanie*. Natomiast warunki techniczne, jakim powinny odpowiadać autostrady płatne i drogowe obiekty inżynierskie, określają przepisy *Rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 16 stycznia 2002 r. w sprawie przepisów techniczno-budowlanych dotyczących autostrad płatnych*.

W zależności od klasy droga może być jednojezdniowa albo dwujezdniowa. Droga jednojezdniowa powinna mieć co najmniej dwa pasy ruchu. W przypadku drogi dwujezdniowej każda z jezdni jest przeznaczona dla każdego kierunku ruchu i powinna mieć co najmniej dwa pasy ruchu[1].

[1] S. Kotowski, *Kodeks drogowy. Komentarz z orzecznictwem*, Warszawa 2013, s. 41.

Ryc. 2. Droga jednojezdniowa

Ryc. 3. Droga dwujezdniowa

Dodatkowo – ze względu na nawierzchnię – drogi dzielą się na twarde i gruntowe.

droga twarda – to droga z jezdnią o nawierzchni bitumicznej, betonowej, kostkowej, klinkierowej lub brukowcowej oraz z płyt betonowych lub kamienno-betonowych, jeżeli długość nawierzchni przekracza 20 m; inne drogi są drogami gruntowymi

ustawa Prawo o ruchu drogowym, art. 2 pkt 2

W myśl przepisów tylko droga, której nawierzchnia jest wykonana z ww. materiałów, może uzyskać status drogi twardej. Zaznaczyć trzeba, że nawierzchnia ta musi mieć długość przekraczającą 20 m i nie dotyczy to utwardzenia na przepustach, mostach lub przejazdach kolejowych. Ciekawostką jest to, że przepisy nie określają miejsca, w którym ma występować nawierzchnia utwardzona. Na początku takiej drogi może mieć ona nawierzchnię żwirową, a gdy po przejechaniu odcinka np. 1 km okaże się, że ma utwardzenie bitumiczne na długości 30 m, cała droga nabiera statusu drogi twardej.

Drogą gruntową jest droga, której jezdnia nie jest pokryta żadnym materiałem lub innym niż wymienione w art. 2 pkt 2 ustawy Prawo o ruchu drogowym (np. żwirem, żużlem, leszem). Drogami gruntowymi są wszystkie drogi nieodpowiadające definicji drogi twardej (wyr. SN z dnia 16 listopada 1988 r., V KRN 241/88, OSNPG 1989, nr 4, poz. 55)[2].

Uwaga! Droga gruntowa i droga twarda nie są oznaczane specjalnymi znakami.

Charakter drogi gruntowej i drogi twardej określa wyłącznie ich nawierzchnia. Różnica między nimi ma jednak istotne znaczenie podczas włączania się do ruchu. Kierujący wyjeżdżając z drogi gruntowej na drogę twardą, zobowiązany jest zachować szczególną ostrożność oraz ustąpić pierwszeństwa przejazdu kierującemu oraz innemu uczestnikowi ruchu poruszającemu się drogą twardą.

Droga jest pojęciem używanym w przepisach ruchu drogowego zbyt często, by przytaczać poszczególne przykłady. Występuje ono w różnej formie. W jednej odnosi się do przypadków, w których chodzi o konkretną drogę, w innych do zachowań uczestników ruchu drogowego występujących w obszarze drogi. Ważne jest, by wiedzieć przede wszystkim, co wchodzi w składową drogi i jakie przeznaczenie ma każda z poszczególnych jej części.

[2] R.A. Stefański, *Prawo o ruchu drogowym. Komentarz*, Wolters Kluwer Polska 2009, s. 14.

2. Droga publiczna

Ustawa Prawo o ruchu drogowym wyjaśniając pojęcie drogi publicznej, odwołuje się do ustawy o drogach publicznych.

ustawa o drogach publicznych, art. 1

droga publiczna – to droga zaliczona do jednej z kategorii dróg, z której może korzystać każdy, zgodnie z jej przeznaczeniem, z ograniczeniami i wyjątkami określonymi w ustawie lub innych przepisach szczególnych

Ustawodawca dzieli drogi publiczne ze względu na ich funkcję w sieci dróg krajowych na poszczególne kategorie:

1) drogi krajowe,
2) drogi wojewódzkie,
3) drogi powiatowe,
4) drogi gminne.

Jeśli w ciągu poszczególnej drogi leżą ulice, należą one do tej samej kategorii co droga.

Drogi krajowe, do których zalicza się:

1) autostrady i drogi ekspresowe oraz drogi leżące w ich ciągach do momentu wybudowania autostrady,
2) drogi międzynarodowe,
3) drogi zapewniające połączenia w ciągu dróg krajowych,
4) drogi dojazdowe do przejść granicznych obsługujących transport osobowy i towarowy,
5) drogi alternatywne do autostrad płatnych,
6) ciągi obwodnic przy dużych aglomeracjach miejskich,
7) drogi o znaczeniu obronnym,

stanowią własność Skarbu Państwa i ich zarządcą jest Generalny Dyrektor Dróg Krajowych i Autostrad.

Drogi wojewódzkie, do których zalicza się inne drogi, które nie są drogami krajowymi, w tym też drogi o znaczeniu obronnym, mające znaczenie dla województwa, stanowiące połączenia między miastami – zarządzane są przez zarząd województwa.

Drogi powiatowe zarządzane są przez zarząd powiatu i stanowią własność powiatu. Zaliczamy do nich drogi nie będące drogami krajowymi i wojewódzkimi, stanowiące połączenia miast będących siedzibami powiatu z siedzibami gmin. Są to też drogi, które łączą siedziby gmin między sobą.

Do **dróg gminnych** zalicza się drogi o znaczeniu lokalnym niezaliczone do innych kategorii, stanowiące uzupełniającą sieć dróg służących miejscowym potrzebom, z wyłączeniem dróg wewnętrznych[3].

Powyższa definicja drogi publicznej ma ścisły związek z przepisem określającym zakres obowiązywania ustawy Prawo o ruchu drogowym (art. 1 ust. 1 pkt 1). Odnosi się również do art. 10 tej ustawy, określającego sposób zarządzania na drogach krajowych.

3. Droga wewnętrzna

drogi wewnętrzne – to drogi, parkingi oraz place przeznaczone do ruchu pojazdów, niezaliczone do żadnej z kategorii dróg publicznych i niezlokalizowane w pasie drogowym tych dróg

ustawa o drogach publicznych, art. 8 ust. 1

Uczestnicy ruchu mają do nich dostęp w pełnym bądź ograniczonym zakresie.

Budowa, przebudowa, remont, utrzymanie, ochrona i oznakowanie dróg wewnętrznych oraz zarządzanie nimi należą do zarządcy terenu, na którym jest zlokalizowana droga, a w jego braku – do właściciela tego terenu[4].

Początek ogólnodostępnej drogi wewnętrznej jest oznakowany znakiem D-46 – „Droga wewnętrzna". Na tablicy jest także napis wskazujący zarządcę tej drogi. Natomiast wyjazd z drogi wewnętrznej oznakowany jest znakiem D-47 – „Koniec drogi wewnętrznej".

[3] *Ustawa z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych* (tekst jednolity: Dz.U. z 2013 r., poz. 260 z późn. zm.), art. 7.

[4] Zobacz tamże, art. 8 ust. 2.

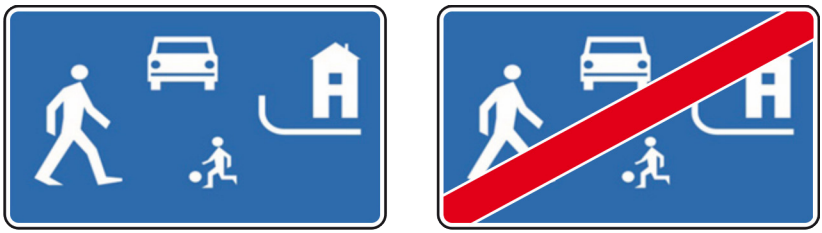
Ryc. 4. Droga wewnętrzna — początek i koniec

Definicja wskazuje, że drogi wewnętrzne nie należą do dróg publicznych, a co za tym idzie, w ich obszarze nie mają zastosowania przepisy ustawy Prawo o ruchu drogowym. Są w tym zakresie jednak pewne wyjątki. Przepisy tej ustawy w odniesieniu do dróg wewnętrznych będą miały zastosowanie w ograniczonym zakresie na podstawie art. 1 ust. 2 pkt 1 i 2, to znaczy, że stosuje się je również do ruchu odbywającego się poza drogą publiczną, strefą ruchu i strefą zamieszkania w zakresie koniecznym dla uniknięcia zagrożenia bezpieczeństwa osób oraz wynikającym ze znaków i sygnałów drogowych.

Przepisy ustawy będą miały zastosowanie w strefie zamieszkania oraz w strefie ruchu.

ustawa Prawo o ruchu drogowym, art. 2 pkt 16

strefa zamieszkania – to obszar obejmujący drogi publiczne lub inne drogi, na którym obowiązują szczególne zasady ruchu drogowego, a wjazdy i wyjazdy oznaczone są odpowiednimi znakami drogowymi

Ryc. 5. Strefa zamieszkania — początek i koniec

strefa ruchu – to obszar obejmujący co najmniej jedną drogę wewnętrzną, na który wjazd i wyjazd oznaczone są odpowiednimi znakami drogowymi

ustawa Prawo o ruchu drogowym, art. 2 pkt 16a

Ryc. 6. Strefa ruchu — początek i koniec

Istotnym elementem definicji strefy ruchu jest droga wewnętrzna, która w strefie zamieszkania może być ujęta jako „inna droga". Tak więc zakres zastosowania przepisów ustawy został rozszerzony dla całego obszaru. Daje to możliwość karania za przestępstwa i wykroczenia popełniane na drogach wewnętrznych znajdujących się w strefie ruchu i analogicznie w strefie zamieszkania.

4. Skrzyżowanie

W języku potocznym skrzyżowaniem jest przecięcie się dwóch lub więcej jezdni na jednym bądź kilku poziomach. Może mieć ono kształt kwadratu, prostokąta, okręgu lub wielokąta, przypominać literę T lub Y.

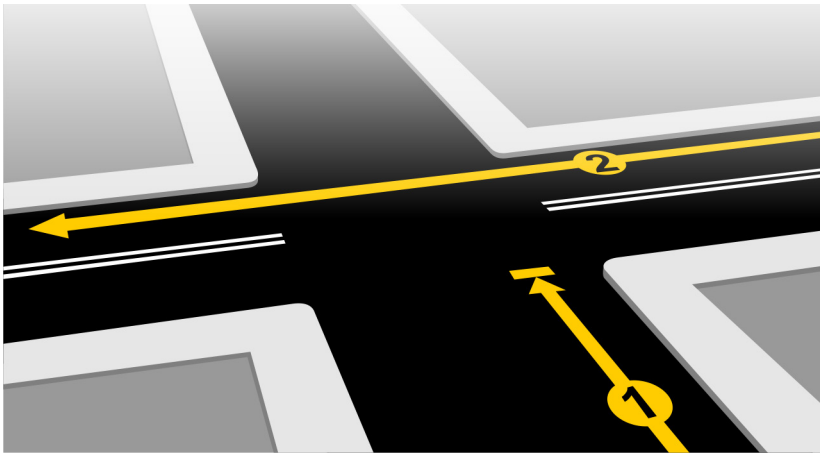
ustawa Prawo o ruchu drogowym, art. 2 pkt 10

skrzyżowanie – to przecięcie się w jednym poziomie dróg mających jezdnię, ich połączenie lub rozwidlenie, łącznie z powierzchniami utworzonymi przez takie przecięcia, połączenia lub rozwidlenia; określenie to nie dotyczy przecięcia, połączenia lub rozwidlenia drogi twardej z drogą gruntową, z drogą stanowiącą dojazd do obiektu znajdującego się przy drodze lub z drogą wewnętrzną

W odniesieniu do przepisów ustawy Prawo o ruchu drogowym wyróżnia się trzy rodzaje skrzyżowań:

1) równorzędne,
2) podporządkowane,
3) o ruchu okrężnym.

Skrzyżowanie równorzędne może być oznaczone znakiem ostrzegawczym A-5 – „Skrzyżowanie dróg", ale najczęściej nie ma ono żadnego oznakowania.

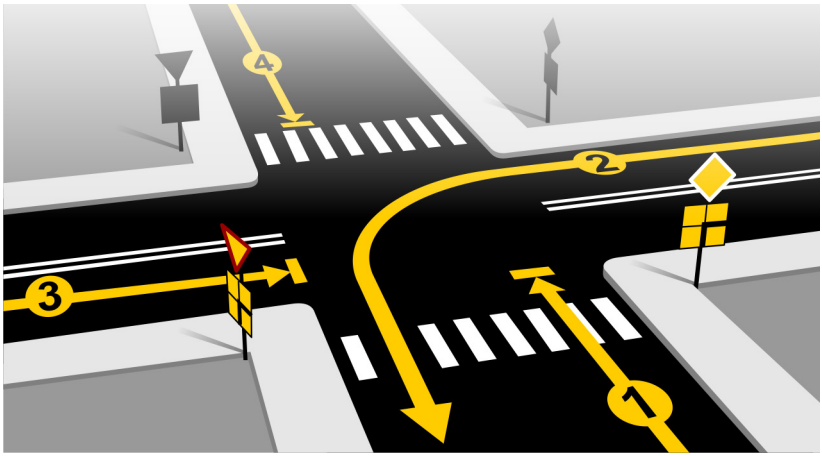

Ryc. 7. Przykład skrzyżowania równorzędnego

Przepisy określające zasady, które obowiązują na skrzyżowaniu równorzędnym, ujęte są w art. 25 ustawy.

Uwaga! Pierwszeństwo na skrzyżowaniu równorzędnym ma zawsze kierujący, który ma wolną prawą stronę (zgodnie z zasadą potocznie zwaną „prawej strony" lub „prawej ręki").

Wyjątkiem od powyższej zasady jest pojazd szynowy mający pierwszeństwo przed innymi pojazdami, bez względu na to, z której strony nadjeżdża. Inne zasady pierwszeństwa obowiązują na skrzyżowaniach podporządkowanych.

Ryc. 8. Przykład skrzyżowania podporządkowanego

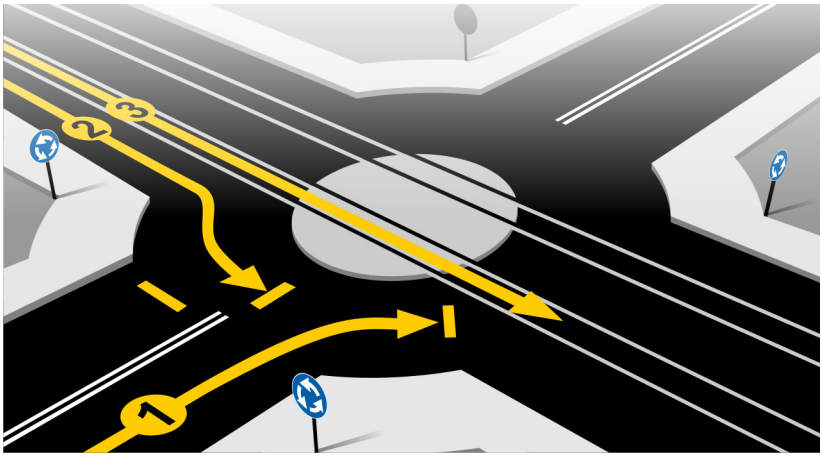
Najczęściej skrzyżowania są oznakowane znakiem informacyjnym D-1 – „Droga z pierwszeństwem" oraz znakami ostrzegawczymi:

1) A-7 – „Ustąp pierwszeństwa przejazdu",
2) A-6a – „Skrzyżowanie z drogą podporządkowaną występującą po obu stronach",
3) A-6b – „Skrzyżowanie z drogą podporządkowaną występującą po prawej stronie",
4) A-6c – „Skrzyżowanie z drogą podporządkowaną występującą po lewej stronie",
5) A-6d – „Wlot drogi jednokierunkowej z prawej strony",
6) A-6e – „Wlot drogi jednokierunkowej z lewej strony".

W miejscu obowiązywania znaku ostrzegawczego A-7 droga podporządkowana może być oznaczona znakiem zakazu B-20 – „Stop".

Znaki drogowe może poprzedzać sygnalizacja świetlna zamiennie regulująca pierwszeństwo. Zasady, jakie obowiązują na tego rodzaju skrzyżowaniu, są oczywiste, jednak mimo to występuje na nich dość dużo kolizji i groźnych w skutkach wypadków.

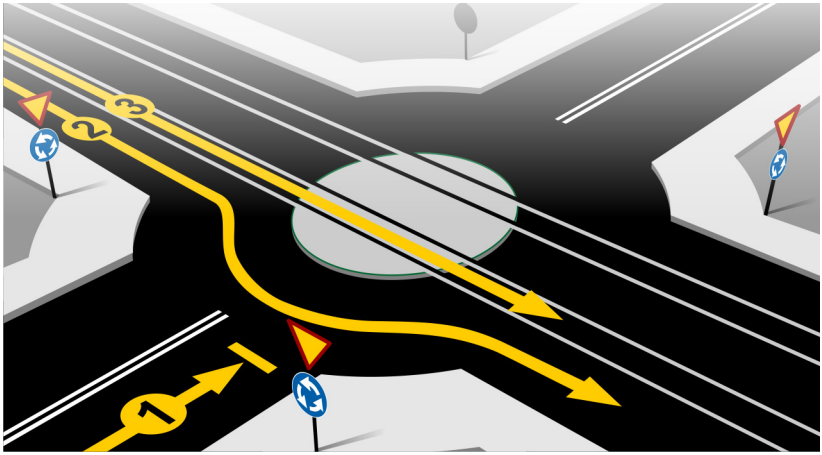
Ostatnim rodzajem skrzyżowania jest skrzyżowanie o ruchu okrężnym, potocznie zwane rondem. Pierwszeństwo na takim skrzyżowaniu może być wyrażone znakiem C-12 – „Ruch okrężny".

Ryc. 9. Przykład skrzyżowania o ruchu okrężnym ze znakiem C-12 – „Ruch okrężny"

Uwaga! Na skrzyżowaniu o ruchu okrężnym ze znakiem C-12 obowiązują zasady określone dla skrzyżowań równorzędnych, a mianowicie pierwszeństwo mają kierujący wjeżdżający na rondo, mający prawą stronę wolną.

Rondo może być też oznakowane w odmienny sposób: wloty do skrzyżowania oznaczone są znakiem nakazu C-12 połączonym ze znakiem ostrzegawczym A-7.

Ryc. 10. Przykład skrzyżowania o ruchu okrężnym ze znakiem C-12 – „Ruch okrężny" połączonym ze znakiem A-7 – „Ustąp pierwszeństwa przejazdu"

Uwaga! Na skrzyżowaniu o ruchu okrężnym ze znakiem C-12 połączonym ze znakiem A-7 pierwszeństwo mają kierujący znajdujący się na rondzie przed tymi, którzy mają zamiar na nie wjechać – ten sposób oznakowania jest praktykowany najczęściej.

Definicja skrzyżowania przedstawia także wyjątki od powyższej zasady i wskazuje, że przecięcie, połączenie lub rozwidlenie drogi twardej z drogą gruntową lub drogą stanowiącą dojazd do obiektu znajdującego się przy drodze nie stanowią skrzyżowania. Za skrzyżowanie nie możemy też uznać przecięcia, rozwidlenia lub połączenia drogi twardej z drogą wewnętrzną.

Jest to bardzo ważna informacja dla kierujących oraz dla policjantów rozstrzygających w sprawach kolizji, gdyż w takich przypadkach nie obowiązują zasady, które stosuje się przy przejeżdżaniu przez skrzyżowanie, lecz zasady obowiązujące kierujących podczas włączania się do ruchu (tj. art. 17 ustawy Prawo o ruchu drogowym). Zasada ta będzie obowiązywać nawet wtedy, gdy przecinające się drogi, np. publiczna i wewnętrzna, będą do siebie łudząco podobne pod względem szerokości czy rodzaju nawierzchni. W tej sytuacji kierujący jadący drogą wewnętrzną jest zobowiązany do ustąpienia pierwszeństwa. Ważną wskazówką umożliwiającą określenie zasad pierwszeństwa będzie tu znak D-47 – „Koniec drogi wewnętrznej".

Pojęcie skrzyżowania jest również określone w ustawie o drogach publicznych. Definicja odnosi się jednak tylko do dróg publicznych. Ustawodawca wyróżnia dwie grupy skrzyżowań.

ustawa o drogach publicznych, art. 9a

skrzyżowanie jednopoziomowe – to przecięcie się lub połączenie dróg publicznych na jednym poziomie

ustawa o drogach publicznych, art. 9b

skrzyżowanie wielopoziomowe – to skrzyżowanie się lub połączenie dróg publicznych na różnych poziomach, zapewniające pełną lub częściową możliwość wyboru kierunku jazdy lub skrzyżowanie się dróg na różnych poziomach umożliwiające wybór kierunku jazdy

W myśl art. 4 pkt 9 lit. a) ustawy o drogach publicznych nie są skrzyżowaniami „węzły drogowe", czyli konstrukcje inżynierskie umożliwiające bezkolizyjne przecięcie lub rozwidlenie dwóch lub więcej dróg, z zapewnieniem możliwości połączeń między nimi za pomocą łącznic lub też umożliwiające bezkolizyjne włączenie i wyłączenie bądź przecięcie bez połączeń[5].

Zgodnie z ustawą o drogach publicznych skrzyżowaniem nie jest przecięcie się dwóch dróg dla pieszych albo połączenie lub przecięcie się drogi dla pieszych z inną mającą jezdnię. Nie jest też skrzyżowaniem przecięcie się drogi twardej z drogą stanowiącą dojazd do stacji benzynowej, parkingu, posesji. Skrzyżowaniem jest natomiast przecięcie się dróg gruntowych mających jezdnie.

Umiejętność odróżniania skrzyżowania od połączenia dróg nie będących skrzyżowaniem pozwala na poprawną interpretację przepisów dotyczących m.in. zakazu zatrzymywania się na skrzyżowaniu, udzielenia pierwszeństwa pieszemu przechodzącemu na skrzyżowaniu, możliwości wyprzedzania na skrzyżowaniu lub przechodzenia pieszych w obrębie skrzyżowania. Ma fundamentalne znaczenie dla prawidłowego rozstrzygnięcia sporu przy zdarzeniu drogowym.

[5] R. Krystek (red.), *Węzły drogowe*, Warszawa 1992, s. 17–18.

5. Pieszy

pieszy – to osoba znajdująca się poza pojazdem na drodze, niewykonująca na niej robót lub czynności przewidzianych odrębnymi przepisami; za pieszego uważa się również osobę prowadzącą, ciągnącą lub pchającą rower, motorower, motocykl, wózek dziecięcy, podręczny lub inwalidzki, osobę poruszającą się w wózku inwalidzkim, a także osobę w wieku do 10 lat kierującą rowerem pod opieką osoby dorosłej

ustawa Prawo o ruchu drogowym, art. 1 pkt 18

Definicja określa pieszego przede wszystkim jako osobę znajdującą się poza pojazdem. Może ona ciągnąć, prowadzić lub pchać rower, motorower, motocykl, wózek dziecięcy, podręczny lub inwalidzki. Za pieszego uważa się też osobę, która porusza się na wózku inwalidzkim, nawet jeśli wózek ten byłby napędzany elektrycznie. Jest nim osoba w wieku do 10 lat kierująca rowerem pod opieką osoby dorosłej. Poza definicją pieszymi są osoby jadące na rolkach, sankach, łyżwach, nartach, wrotkach, hulajnodze lub deskorolce.

Pieszym nie jest osoba określona w art. 6 ust. 1 ustawy, czyli:

1) policjant,
2) żołnierz Żandarmerii Wojskowej lub wojskowego organu porządkowego, zabezpieczający przemarsz lub przejazd kolumny wojskowej albo w razie akcji związanej z ratowaniem życia lub mienia,
3) funkcjonariusz Straży Granicznej,
4) inspektor Inspekcji Transportu Drogowego,
5) umundurowany inspektor kontroli skarbowej lub funkcjonariusz celny,
6) strażnik gminny (miejski),
7) pracownik kolejowy na przejeździe kolejowym,
8) osoba działająca w imieniu zarządcy drogi lub osoba wykonująca roboty na drodze na zlecenie lub za zgodą zarządcy drogi,
9) osoba nadzorująca bezpieczne przejście dzieci przez jezdnię, w wyznaczonym miejscu,
10) kierujący autobusem szkolnym w miejscach postoju związanych z wsiadaniem lub wysiadaniem dzieci,
11) ratownik górski podczas wykonywania czynności związanych z prowadzeniem akcji ratowniczej,
12) strażnik leśny lub funkcjonariusz Straży Parku – na terenie odpowiednio lasu lub parku narodowego,

13) strażak Państwowej Straży Pożarnej podczas wykonywania czynności związanych z prowadzeniem akcji ratowniczej,
14) członek ochotniczej straży pożarnej podczas wykonywania czynności związanych z prowadzeniem akcji ratowniczej,
15) funkcjonariusz Biura Ochrony Rządu podczas wykonywania czynności związanych z zapewnieniem bezpieczeństwa ochranianych osób, obiektów i urządzeń,
16) pilot podczas wykonywania czynności związanych z pilotowaniem przejazdu pojazdu nienormatywnego[6].

Pieszymi nie będą również:

1) funkcjonariusze Biura Ochrony Rządu podczas wykonywania czynności mających na celu zapewnienie bezpieczeństwa osób ochranianych, urządzeń i obiektów,
2) członkowie zespołu ratownictwa medycznego w czasie akcji ratunkowej.

Definicja pieszego jest ściśle związana z definicją uczestnika ruchu. Ma odniesienie do przepisów nie tylko skierowanych do pieszych, ale i określonych dla uczestników ruchu. Odnoszą się one m.in. do zakazów dotyczących pieszych, ruchu wzdłuż drogi, przechodzenia przez jezdnię i torowisko, pierwszeństwa pieszego korzystającego z drogi dla rowerzystów lub przepisów dotyczących korzystania z drogi przez dziecko.

6. Kierujący

ustawa Prawo o ruchu drogowym, art. 2 pkt 20

kierujący – to osoba, która kieruje pojazdem lub zespołem pojazdów, a także osoba, która prowadzi kolumnę pieszych, jedzie wierzchem albo pędzi zwierzęta pojedynczo lub w stadzie

Główny nacisk położony jest na czynność. Kierującym jest przede wszystkim osoba, która kieruje jakimkolwiek pojazdem, czyli środkiem

[6] *Ustawa z dnia 20 czerwca 1997 r. Prawo o ruchu drogowym* (tekst jednolity: Dz.U. z 2012 r., poz. 1137 z późn. zm.), art. 2 pkt 18.

transportu przeznaczonym do poruszania się po drodze, oraz maszyną lub urządzeniem do tego przystosowanym[7].

W definicji mieszczą się zatem osoby, które kierują samochodem osobowym, ciężarowym, używanym do celów specjalnych, zabytkowym, autobusem, ciągnikiem rolniczym, motocyklem, motorowerem, rowerem i pojazdem zaprzęgowym.

Kierujący może też prowadzić zespół pojazdów, czyli pojazd członowy składający się z pojazdu silnikowego złączonego z naczepą. Jest nim bez wątpienia osoba prowadząca kolumnę pieszych, jadąca wierzchem na koniu lub ośle oraz poganiacz, pastuch lub inna osoba pędząca zwierzęta w stadzie lub pojedynczo.

7. Kierowca

kierowca – to osoba uprawniona do kierowania pojazdem silnikowym lub motorowerem

ustawa Prawo o ruchu drogowym, art. 2 pkt 21

W definicji tej, inaczej niż w wypadku pojęcia „kierujący", nacisk położony jest na formalne uprawnienia, nie mają więc znaczenia czynności faktycznie wykonywane przez osobę[8].

Osoba posiadająca uprawnienia do kierowania pojazdem silnikowym lub motorowerem ma status kierowcy. Nie jest istotne, czy w danej chwili kieruje pojazdem, czy znajduje się na drodze, czy poza nią. Zakres definicji odnosi się jedynie do posiadanych uprawnień. Kierowcą jest zatem osoba, która posiada prawo jazdy kategorii: AM, A, A1, A2, B, B1, C, C1, D, D1, T, B+E, C+E, C1+E, D+E, D1+E[9].

[7] Tamże, art. 2 pkt 31.

[8] A. Jasiński, W. Kotowski, M. Wasiak, *Kodeks drogowy. Komentarz*, Warszawa 1999, s. 25.

[9] *Ustawa z dnia 5 stycznia 2011 r. o kierujących pojazdami* (tekst jednolity: Dz.U. z 2014 r., poz. 600 z późn. zm.), art. 6 ust. 1.

W myśl ustawy nie jest kierowcą osoba, która ma uprawnienia do kierowania rowerem, pojazdem zaprzęgowym i tramwajem. Dokumentem uprawniającym w tej sytuacji nie jest prawo jazdy, lecz pozwolenie lub karta rowerowa.

Prawidłowa interpretacja definicji kierowcy ma związek m.in. z przepisami ustawy Prawo o ruchu drogowym:

1) art. 130 (ewidencja kierowców naruszających przepisy ruchu drogowego),
2) art. 135 ust. 1 pkt 2 (zatrzymanie prawa jazdy),
3) art. 140 ust. 1 pkt 3 i 4 (cofnięcie uprawnień do kierowania),
4) art. 66 ust. 1 pkt 5 (ogólne wymagania dotyczące pojazdu uczestniczącego w ruchu).

8. Szczególna ostrożność

ustawa Prawo o ruchu drogowym, art. 2 pkt 22

szczególna ostrożność – to ostrożność polegająca na zwiększeniu uwagi i dostosowaniu zachowania uczestnika ruchu do warunków i sytuacji zmieniających się na drodze, w stopniu umożliwiającym odpowiednio szybkie reagowanie

Ustawodawca nakłada na uczestników ruchu oraz inne osoby będące w pobliżu drogi obowiązek zachowania ostrożności. Niemniej jednak są sytuacje, w których zachowanie ostrożności nie jest wystarczające. Niezbędna jest wówczas ostrożność wzmożona do granic maksymalnych, i to w układzie dynamicznym[10].

Zachowanie szczególnej ostrożności jest wymagane w sytuacjach, które stwarzają lub mogą wywoływać większe niż przeciętne niebezpieczeństwo w ruchu[11].

[10] S. Soboń, *Kodeks drogowy. Komentarz z orzecznictwem*, Warszawa 2013, s. 62.
[11] Z. Drexler, *Prawo o ruchu drogowym. Komentarz*, Warszawa 2000, s. 30.

W świetle ustawy Prawo o ruchu drogowym do zachowania szczególnej ostrożności zobowiązani są kierujący oraz piesi w następujących sytuacjach:

1) przechodzenia pieszego przez jezdnię lub torowisko (art. 13 ust. 1),
2) włączania się do ruchu (art. 17 ust. 2),
3) zmiany kierunku jazdy lub pasa ruchu (art. 22 ust. 1),
4) cofania (art. 23 ust. 1 pkt 3),
5) wyprzedzania (art. 24 ust. 2),
6) przecinania się kierunków ruchu (art. 25 ust. 1 i 3, art. 26 ust. 1 i 6, art. 27 ust. 1 i 1a, art. 28 ust. 1 i 6),
7) jazdy w warunkach zmniejszonej przejrzystości powietrza (art. 30 ust. 1),
8) korzystania przez kierującego rowerem z drogi dla rowerów i pieszych oraz z chodnika lub drogi dla pieszych (art. 33 ust. 1 i 6),
9) niestosowania się do przepisów ruchu drogowego przez kierującego pojazdem uprzywilejowanym (art. 53 ust. 2),
10) wykonywania określonych czynności na drodze (art. 54 ust. 2),
11) przejeżdżania obok pojazdu do nauki jazdy lub przeprowadzania egzaminu państwowego oznaczonego literą L i jazdy za nim (art. 55 ust. 3),
12) omijania pojazdu przewożącego zorganizowaną grupę dzieci lub młodzieży w wieku do 18 lat, w czasie ich wsiadania lub wysiadania z pojazdu (art. 57 ust. 2),
13) przejeżdżania obok autobusu szkolnego (art. 57a ust. 2),
14) omijania pojazdu przewożącego osobę niepełnosprawną w trakcie wsiadania lub wysiadania (art. 58 ust. 2),
15) poruszania się pojazdem nienormatywnym (art. 64 ust. 1 pkt 4).

Do zachowania szczególnej ostrożności zobowiązują również przepisy *Rozporządzenia Ministrów Infrastruktury oraz Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 31 lipca 2002 r. w sprawie znaków i sygnałów drogowych.* Rozporządzenie wskazuje, że kierujący ma obowiązek zachowania szczególnej ostrożności po minięciu znaków ostrzegawczych od A-1 do A-34[12].

Zobowiązanie to dotyczy także kierującego wykonującego na drodze prace porządkowe, remontowe lub modernizacyjne, które w myśl § 33 ust. 2 mogą nie stosować się do znaków:

1) B-1 – „Zakaz ruchu w obu kierunkach",
2) B-3 – „Zakaz wjazdu pojazdów silnikowych, z wyjątkiem motocykli jednośladowych",
3) B-5 – „Zakaz wjazdu samochodów ciężarowych",

[12] *Rozporządzenie Ministrów Infrastruktury oraz Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 31 lipca 2002 r. w sprawie znaków i sygnałów drogowych* (Dz.U. z 2002 r. Nr 170, poz. 1393 z późn. zm.), § 3 ust. 1.

4) B-6 – „Zakaz wjazdu ciągników rolniczych”,
5) B-7 – „Zakaz wjazdu pojazdów silnikowych z przyczepą”.

Szczególną ostrożność musi zachować osoba niepełnosprawna o obniżonej sprawności ruchowej kierująca pojazdem samochodowym oraz kierujący pojazdem przewożący taką osobę, gdy nie stosuje się do znaków:
1) B-1 – „Zakaz ruchu w obu kierunkach”,
2) B-3 – „Zakaz wjazdu pojazdów silnikowych, z wyjątkiem motocykli jednośladowych”,
3) B-3a – „Zakaz wjazdu autobusów”,
4) B-10 – „Zakaz wjazdu motorowerów”,
5) B-35 – „Zakaz postoju”,
6) B-37 – „Zakaz postoju w dni nieparzyste”,
7) B-38 – „Zakaz postoju w dni parzyste”,
8) B-39 – „Strefa ograniczonego postoju”.

Kierujący tramwajem jadący torem, przy którym są umieszczone znaki:
1) AT-1 – „Sygnalizacja świetlna”,
2) AT-2 – „Sygnalizacja świetlna wzbudzana”,
3) AT-3 – „Niebezpieczny zjazd”,
4) AT-4 – „Stromy podjazd”,
5) AT-5 – „Ruch kolizyjny”,

też zobowiązani są do zachowania szczególnej ostrożności.

Zgodnie z dyspozycją § 98 ust. 6 ww. rozporządzenia migający lub stały sygnał żółty umieszczony na przeszkodzie albo migający sygnał żółty nadawany przez sygnalizator ostrzegają o niebezpieczeństwie lub utrudnieniu ruchu i nakazują zachowanie szczególnej ostrożności.

Obowiązek zachowania szczególnej ostrożności, czyli podwyższenia granic maksymalnie skutecznych i szybkich reakcji, ma swoje niewątpliwe znaczenie przy ocenie przyczyn zdarzeń drogowych i wskazaniu sprawcy. Toteż ważna jest wiedza, które z zachowań kierujących i pieszych objęte są szczególną ostrożnością, a które wyłącznie ostrożnością.

9. Zatrzymanie pojazdu

Zatrzymanie i postój pojazdu są zachowaniami zbliżonymi do siebie, choć różnią je warunki, czyli okoliczności i czas trwania.

zatrzymanie pojazdu – to unieruchomienie pojazdu niewynikające z warunków lub przepisów ruchu drogowego, trwające nie dłużej niż 1 minutę, oraz każde unieruchomienie pojazdu wynikające z tych warunków lub przepisów

ustawa Prawo o ruchu drogowym, art. 2 pkt 29

Definicja wskazuje, że mamy do czynienia z dwoma rodzajami unieruchomienia pojazdu:

1) unieruchomieniem pojazdu, które nie wynika z warunków ruchu drogowego, jest następstwem woli kierującego i trwa nie dłużej niż 1 minutę. W tym przypadku kierujący może realizować potrzeby własne lub przewożonych pasażerów. Po upływie 1 minuty zatrzymanie staje się postojem,
2) każdym unieruchomieniem wynikającym z warunków lub przepisów ruchu drogowego. Zatrzymanie następuje niezależnie od woli kierującego, ponadto nie jest ograniczone czasowo, może nastąpić w sytuacji czerwonego sygnału świetlnego, opuszczonych zapór na przejeździe kolejowym, ustąpienia pierwszeństwa pieszym na przejściu, korka oraz innych sytuacji zaistniałych na drodze.

Definicja zatrzymania pojazdu jest związana z wieloma przepisami ustawy, w szczególności dotyczącymi:

1) zatrzymania pojazdu w celu ułatwienia przejazdu pojazdowi uprzywilejowanemu (art. 9),
2) włączania się do ruchu po zatrzymaniu niewynikającym z warunków lub przepisów (art. 17 ust. 1),
3) zatrzymania pojazdu w sytuacji przechodzenia przez jezdnię osoby niepełnosprawnej lub używającej specjalnego znaku (art. 26 ust. 7).

10. Postój pojazdu

ustawa Prawo o ruchu drogowym, art. 2 pkt 30

postój pojazdu – to unieruchomienie pojazdu niewynikające z warunków lub przepisów ruchu drogowego, trwające dłużej niż 1 minutę

Upraszczając definicję, można określić, że postój pojazdu to każde unieruchomienie, które wynika wyłącznie z woli kierującego. Na jego zachowanie nie mają wpływu żadne warunki bądź przepisy. Oznacza to, że nie jest postojem zatrzymanie się przed sygnalizacją świetlną, przed opuszczonymi zaporami ani postój w korku, nawet jeśli czas takiego postoju przekraczałby 1 minutę.

Przepisy nawiązujące do definicji postoju pojazdu związane są m.in. z art. 8 ustawy Prawo o ruchu drogowym, który mówi o możliwości niestosowania się przez osobę niepełnosprawną do wybranych znaków drogowych dotyczących postoju. Definicja ta nawiązuje również np. do przepisów:

1) art. 17 ust. 1 (włączanie się do ruchu po postoju),
2) art. 52 (używanie świateł podczas postoju w warunkach niedostatecznej widoczności).

Wykaz rycin

Ryc. 1. Elementy składowe drogi 7
Ryc. 2. Droga jednojezdniowa 10
Ryc. 3. Droga dwujezdniowa 10
Ryc. 4. Droga wewnętrzna – wjazd i wyjazd 14
Ryc. 5. Strefa zamieszkania – początek i koniec 14
Ryc. 6. Strefa ruchu – początek i koniec 15
Ryc. 7. Przykład skrzyżowania równorzędnego 16
Ryc. 8. Przykład skrzyżowania podporządkowanego 17
Ryc. 9. Przykład skrzyżowania o ruchu okrężnym ze znakiem C-12 – „Ruch okrężny” 18
Ryc. 10. Przykład skrzyżowania o ruchu okrężnym ze znakiem C-12 – „Ruch okrężny” połączonym ze znakiem A-7 – „Ustąp pierwszeństwa przejazdu 19

Bibliografia

Ustawa z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych (tekst jednolity: Dz.U. z 2013 r., poz. 260 z późn. zm.).

Ustawa z dnia 20 czerwca 1997 r. Prawo o ruchu drogowym (tekst jednolity: Dz.U. z 2012 r., poz. 1137 z późn. zm.).

Ustawa z dnia 5 stycznia 2011 r. o kierujących pojazdami (tekst jednolity: Dz.U. z 2014 r., poz. 600 z późn. zm.).

Rozporządzenie Ministra Transportu i Gospodarki Morskiej z dnia 2 marca 1999 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać drogi publiczne i ich usytuowanie (Dz.U. z 1999 r. Nr 43, poz. 430 z późn. zm.).

Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 16 stycznia 2002 r. w sprawie przepisów techniczno-budowlanych dotyczących autostrad płatnych (Dz.U. z 2002 r. Nr 12, poz. 116 z późn. zm.).

Rozporządzenie Ministrów Infrastruktury oraz Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 31 lipca 2002 r. w sprawie znaków i sygnałów drogowych (Dz.U. z 2002 r. Nr 170, poz. 1393 z późn. zm.).

Drexler Z., *Prawo o ruchu drogowym. Komentarz*, Warszawa 2000.

Jasiński A., Kotowski W., Wasiak M., *Kodeks drogowy. Komentarz*, Warszawa 1999.

Kotowski S., *Kodeks drogowy. Komentarz z orzecznictwem*, Warszawa 2013.

Krystek R. (red.), *Węzły drogowe*, Warszawa 1992.

Soboń S., *Kodeks drogowy. Komentarz z orzecznictwem*, Warszawa 2013.

Stefański R.A., *Prawo o ruchu drogowym. Komentarz*, Wolters Kluwer Polska 2009.